

2016

ÅRSRAPPORT

PENSJONSORDNINGEN
FOR APOTEKVIKSOMHET

INNHold

04

INNLEDNING

Kort om 2016	4
Om pensjonsordningen	5
Nøkkeltall	6

08

STYRETS BERETNING

Årsberetning 2016 for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet	9
--	---

12

REGNSKAP OG NOTER

Regnskap	13
Noter	17

25

REVISJONSBERETNING

Revisors beretning	25
--------------------	----

26

INNSIKT

Pensjonsforpliktelser	27
Kapitalforvaltning	28
Vurdering av framtidsutsikter	30

33

STATISTIKK

Statistikk	33
------------	----

KORT OM 2016

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet styrket økonomien gjennom 2016.

Kapitalforvaltningen leverte også i 2016 et solid resultat. Den totale avkastningen på pensjonsordningens midler for 2016 ble på 4,8 prosent (verdijustert). Alle aktivaklasser bidro positivt til avkastningen, og spesielt eiendomsinvesteringene ga et solid bidrag til totalresultatet. Du kan lese mer om dette på side 28.

Styrket soliditet gjennom 2016

Premienivået er satt for å balansere ordningen over lang tid, og premiesatsen forble uendret i 2016.

Tiltak iverksatt av styret tidligere år for å styrke bufferkapitalen har gitt resultater. Ved utgangen av året tilfredsstilte bufferkapitalen kapitalbehovet basert på Finanstilsynets stresstest med moderate stressfaktorer.

Fortsatt styrking av kapitalsituasjonen er imidlertid nødvendig for å imøtekomme utfordringer knyttet til økt levealder, lønnsutvikling og strengere lovpålagte kapitalkrav for pensjonskasser. Dette er faktorer som er med på å drive kostnadsnivået for ordningen opp. Samtidig er forventningene til avkastning på investerin-

ger fremover moderate. På side 30 kan du lese mer om vurdering av framtidsutsikter.

Økte pensjonskostnader

I 2016 utbetalte Pensjonsordningen for apotekvirksomhet 290 millioner kroner i pensjoner. Pensjonene ble i året som gikk regulert med utgangspunkt i en lønnsvekstfaktor på 2,78 prosent. De totale pensjonsforpliktelsene økte med 345 millioner kroner. Vekst i bestanden, både av yrkesaktive og pensjonister, kombinert med lønnsøkning og regulering av pensjoner under utbetaling bidro til økningen. Les mer om utviklingen i pensjonsforpliktelsene på side 27.

Stortinget vedtok å redusere minstegrensen for medlemskap til 20 prosent av full stilling med virkning fra 1. april 2016. Høsten 2016 ble det gjennomført etteroppgjør for uførepensjon for første gang etter at de nye uførereglene trådte i kraft.

OM PENSJONSORDNINGEN

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet (POA) forvalter pensjonsrettigheter til ansatte i apotekene i Norge.

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet ble opprettet i 1953 og er en lovfestet, kollektiv pensjonsordning. Det vil si at apotekere og fast ansatte i apotek har rett og plikt til medlemskap i pensjonsordningen, dersom de oppfyller vilkårene.

Frem til 31. mars 2016 var kravet for å bli medlem at man jobber minst 15 timer per uke (for apotekteknikere 13,5 timer per uke). Stortinget vedtok å redusere minstegrensen til 20 prosent stilling med virkning fra 1. april 2016.

I tillegg til ansatte ved 868 apotek, har ordningen medlemmer fra andre virksomheter som har en nær tilknytning til farmasien, og som har søkt om særskilt medlemskap.

Medlemskap i pensjonsordningen for apotekvirksomhet omfatter alderspensjon, avtalefestet pensjon (AFP) og uførepensjon. Ved dødsfall kan etterlatte ha rett til etterlattepensjon. I tillegg kan man søke om boliglån. Du kan lese mer om hva pensjonsordningen omfatter på nettsidene www.spk.no/apotekordningen.

Administrasjon

Det er nedfelt i Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet at ordningen skal administreres av Statens pensjonskasse, etter instruks gitt av Arbeids- og sosialdepartementet. Styret for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet er ordningens besluttsende organ.

Styret ledes av administrerende direktør i Statens pensjonskasse, og har i tillegg fire styremedlemmer med personlige varamenn.

Styret oppnevnes av Arbeids- og sosialdepartementet for fire år om gangen, etter innstilling fra medlemmenes arbeidsgiver og arbeidstakerorganisasjoner. Av de oppnevnte medlemmene skal to representere arbeidsgiverne, mens farmasøytisk og teknisk personale har én representant hver.

Styret 2016

- Leder: Finn Melbø, administrerende direktør i Statens pensjonskasse
- Stein Gjerding, sjeføkonom i Spekter
- Ann Torunn Tallaksen, forhandlingssjef i Virke (Trond Teisberg overtok fra 2017)
- Renate Messel Hegre, forhandler i Parat/Farmasi-forbundet
- Greta Torbergson, generalsekretær i Norges Farmaceutiske Forening

NØKKELTALL

Nøkkeltall 2016

		2016	2015	2014
Kunder og medlemmer:				
Antall apotek i ordningen	Antall	868	834	800
Medlemmer	Antall	20 288	19 711	18 789
Yrkesaktive medlemmer*	Antall	7 645	7 585	7 422
Pensjonister*	Antall	5 121	4 951	4 600
Personer med rettigheter fra tidligere arbeidsforhold**	Antall	7 522	7 175	6 767
Tjenestepensjon:				
Opptjente pensjonsrettigheter	Tusen kroner	6 989 457	6 644 037	6 478 203
Pensjonspremie	Tusen kroner	648 380	639 870	593 186
Utbetalt pensjoner	Tusen kroner	290 277	279 046	264 356
Kapitalforvaltning:				
Fondsmidler i Apotekordningen	Mill. kroner	8 500	7 800	7 300
Årlig avkastning på fondsmidler	Prosent	4,8	2,4	7

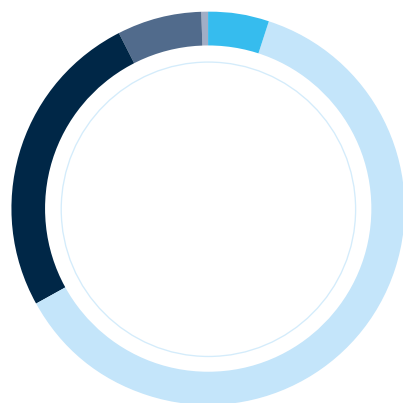
* Oppgitt antall er antall per polise. Et medlem kan ha mer enn én polise. F.eks. vil et medlem som mottar delvis uførepensjon fra pensjonsordningen, og arbeider delvis i aktiv stilling, ha to poliser som tilsvarer disse forholdene.

** Arbeider ikke lenger i virksomhet tilknyttet POA, men har pensjonsrettigheter i POA (kalles også oppsatt pensjon).

PENSJON

Opptjente pensjonsrettigheter

- AFP
- Alderspensjon
- Barnpensjon
- Ektefellepensjon
- Uførepensjon

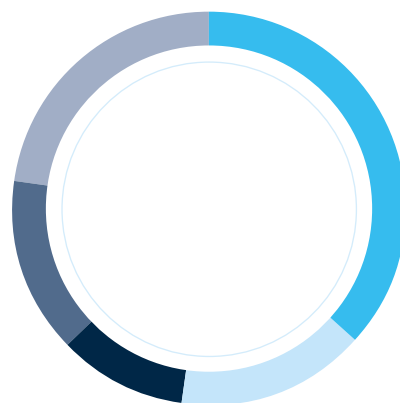
Opptjente pensjonsrettigheter (oppgitt i tusen kroner)

AFP (løpende AFP)	121 724
Alderspensjon	5 607 337
Barnpensjon	14 225
Ektefellepensjon	405 157
Uførepensjon	841 014
Totalt	6 989 457

Opptjente rettigheter i ordningen økte med 345 millioner kroner fra 31.12.2015 til 31.12.2016. Alderspensjon utgjør 80 prosent av de totalt opptjente rettighetene på 6 989 millioner kroner

AKTIVE MEDLEMMER

Antall aktive medlemmer fordelt på arbeidsgivere

- Apotek 1
- Boots apotek
- Frittstående apotek
- Sykehusapotek
- Vitusapotek

Aktive medlemmer fordelt per kjede og totalt for de frittstående apotekene

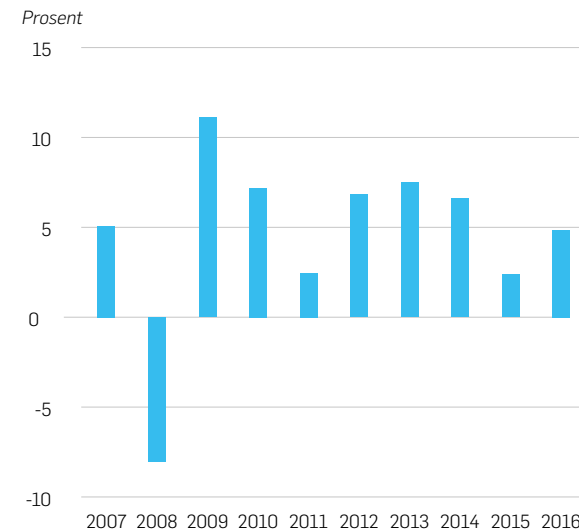
Aktive	Apotek 1	Boots apotek	Vitus- apotek	Sykehus- apotek	Frittstående apotek
Kvinner	2 544	1 072	630	975	1 539
Menn	268	129	170	127	191
Totalt	2 812	1 201	800	1 102	1 730

Tabellen viser antall aktive medlemmer per kjede og totalt for de frittstående apotekene, fordelt etter kjønn.

[Du finner mer statistikk på side 33](#)

KAPITALFORVALTNING

Årlig avkastning

Midlene i ordningen er plassert i omløps- og anleggsobligasjoner, norske aksjer, eiendom, utenlandske aksjer, hedgefond, spesialfond samt utlån til medlemmer.

Forvaltningen ga en verdjustert avkastning på 4,8 prosent i 2016. Snittavkastning siste 10 år er 4,6 prosent.

[Les mer på side 28](#)

STYRETS BERETNING

ÅRSBERETNING 2016

FOR PENSJONSORDNINGEN FOR APOTEKVIKRSOMHET

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet (POA) oppnådde i 2016 et resultat på 502 millioner kroner. Tidsvektet avkastning for totalporteføljen var på 4,8 prosent. Pensjonsordningens soliditet er styrket gjennom 2016.

Pensjonsordningen administreres av Statens pensjonskasse, Oslo. Ved utgangen av 2016 har pensjonsordningen tre mannlige ansatte. Alle ansatte er kapitalforvaltere. Den løpende oppfølgingen av ansatte skjer gjennom Statens pensjonskasse.

Det skal ikke forekomme forskjellsbehandling på grunn av kjønn, rase, alder eller etnisk bakgrunn i POA.

Pensjonsordningen har retningslinjer for etisk ansvarlige investeringer. Retningslinjene er utformet med utgangspunkt i retningslinjer for Folketrygdfondet (Statens pensjonsfond – innland). Videre legger pensjonsordningen KLPs liste over ekskluderte selskaper til grunn for hvilke enkeltelskaper pensjonsordningen ikke skal investere i.

Styret bestod pr. 31.12.2016 av 5 medlemmer. Styret ledes av administrerende direktør i Statens pensjonskasse. De øvrige styremedlemmene representerer Hovedorganisasjonen Virke, Arbeidsgiverforeningen Spekter, Norges Farmaceutiske Forening og Farmasiforbundet. Styret i pensjonsordningen har gjennom året hatt 6 styremøter og behandlet 57 saker.

Pensjonsordningen driver ikke virksomhet som påvirker det ytre miljø.

Medlemmer, inn- og utbetalinger

Ved utgangen av 2016 var ansatte ved 868 apotek medlemmer i pensjonsordningen. Dette er en økning på 34 apotek fra 2015. Pensjonsordningen omfatter også medlemmer som ikke er ansatt ved apotek, men som er ansatt i andre stillinger knyttet til farmasien. Det var i alt 7 645 aktive medlemmer og 5 121 pensjonister. Det er i 2016 innbetalt i alt 628 millioner kroner i premier mot 643 millioner kroner i 2015. Videre er det utbetalt 290 millioner kroner i pensjoner mot 279 millioner kroner i 2015. Fakturert, men ikke innbetalt premie, utgjør i alt 172 millioner kroner ved årsskiftet.

Premiesatsen har i 2016 vært 18,1 prosent. Premien fordeles mellom arbeidstakere og arbeidsgivere. Arbeidstakerne har betalt en premie på 3,4 prosent av pensjonsgrunnlaget, mens arbeidsgiverne har betalt en premie på 14,7 prosent.

Pensjonene ble i 2016 regulert med utgangspunkt i en faktor på 2,78 prosent. På samme måte som i folketrygden trekkes en fast faktor på 0,75 prosent fra ved reguleringen av de fleste pensjonene. Dette ga en økning i samlet pensjon på minimum 2,01 prosent.

Finansiell risiko

Styret har vedtatt en investeringsstrategi som setter rammer for hvilken risiko som kan tas, og hvilke typer investeringer som kan foretas. Strategien innebærer at kapitalen plasseres ut fra et langsiktig perspektiv og med moderat risiko. Pr. 31.12.2016 var andelen aksjer, aksjefond, hedgefond og spesialfond 12 prosent av den totale kapitalen. Dette er nesten en halvering av andelen sammenlignet med 2015. Investeringsstrategien og fullmaktstrukturen gir etter styrets vurdering god kontroll med forvaltningen av ordningens midler.

Det har vært noen forfall av anleggsobligasjoner i 2016. Porteføljen av anleggsobligasjoner utgjør ved utgangen av året 15 prosent av den totale kapitalen. Andelen er økt med 50 prosent sammenlignet med året før. Løpende avkastning fra denne porteføljen er om lag 4,2 prosent.

Forsikringsrisiko

Risikostyringen på investeringssiden og risikostyringen knyttet til de forsikringstekniske avsetningene ses i sammenheng. De forsikringstekniske avsetningene er forpliktelser med lang tidshorisont. Generelt bør derfor også kapitalen plasseres ut fra et langsiktig perspektiv.

Det forsikringstekniske oppgjøret for 2016 er basert på beregningsgrunnlaget K2005 med beregningsrente på 3 prosent. Det er gjort tillegg for 15 % sikkerhetsmargin for dødelighet i forhold til tariffen K2005. Uføreforut-

setningen er basert på beregningsgrunnlaget K1963 styrket med en faktor på 2,5.

Resultat

Årets resultat viser et overskudd på 502 millioner kroner. Netto resultat knyttet til finansielle eiendeler er positivt med 386 millioner kroner. Dette inkluderer endring i urealiserte gevinster og tap. Alle aktivaklasser har gitt positive bidrag til avkastningen for 2016 som helhet.

Det er overført urealiserte kursgevinster på 143 millioner kroner fra kursreguleringsfondet i 2016. Dette har økt resultatet i 2016 tilsvarende.

Det er bokført en økning i pensjonsforpliktelsene (premiereserven) i 2016 på totalt 345 millioner kroner. Vekst i bestanden av både yrkesaktive, pensjonister og medlemmer med oppsatt rett, samt lønnsøkning og regulering av løpende pensjoner bidrar til økningen i forpliktelsene.

Årets overskudd på 502 millioner kroner avsettes til annen opptjent egenkapital.

Økonomisk stilling

Pensjonsordningen har pr. 31.12.2016 en total kapital på 8 756 millioner kroner. Av den totale kapitalen er ca. 70 prosent plassert i obligasjoner, 12 prosent i aksjer, aksjefond, hedgefond og spesialfond, 10 prosent i bygninger og faste eiendommer, 1 prosent i utlån, 3 prosent i bankinnskudd, mens øvrige balanseposter utgjør 4 prosent.

Frem til 31.12.2015 var kravet til minimumskapital i pensjonskasser det høyeste av kapitaldekningskravet og solvensmarginkravet. Fra 1.1.2016 falt kapitaldekningskravet bort slik at minimumskapitalen nå skal tilfredsstillende solvensmarginkravet.

Pr. 31.12.2016 utgjør annen opptjent egenkapital 1 302 millioner kroner. Dette er en økning på 502 millioner kroner fra 2015. Pensjonsordningen har beregnet solvensmarginkrav i henhold til kravene som gjelder for private pensjonskasser. Pr. 31.12.2016 utgjør beregnet solvensmarginkrav 244 millioner kroner. Solvensmarginkravet skal dekkes innenfor annen opptjent egenkapital.

Ordningens frie egenkapital består av annen opptjent egenkapital utover solvensmarginkravet. Den frie egenkapitalen utgjør i alt 1 058 millioner kroner ved årets utgang. Dette er nødvendig buffer for å stå imot tilfeldig risiko som ikke er dekket av premien. Bufferen tilsvarer 12,1 prosent av totalkapitalen. Ved utgangen av 2015 bestod ordningens frie egenkapital av annen opptjent egenkapital utover kapitaldekningskravet. Den frie egenkapitalen utgjorde i alt 375 millioner kroner ved utgangen av 2015. Dette tilsvarte 4,7 prosent av totalkapitalen.

Pr. 31.12.2016 er det avsatt 351 millioner kroner i netto urealiserte kursgevinster til kursreguleringsfond. Kursreguleringsfondet er en buffer mot eventuelle fremtidige kursfall.

Pensjonsordningen beregner kapitalbehov basert på

Finanstilsynets stresstester for eiendelssiden etter lignende regler som gjelder for private pensjonskasser. Stresstestene viser ordningens evne til å tåle tap uten at det truer ordningens videre drift.

De forsikringsmessige avsetningene viser en vekst også i 2016. Nytt dødelighetsgrunnlag (K2013) som følge av økt levealder vil øke avsetningsbehovet ytterligere. Nytt regelverk for uførepensjon ble innført 1.1.2015. I den forbindelse ble det frigjort premiereserve som ble benyttet til avsetning for økt levealder og forventet økt krav til kapitaldekning som følge av nye kapitalkrav for pensjonskasser.

Bufferkapitalen styrket seg gjennom 2016. Avkastning på verdipapirporteføljen sammen med tiltak som styret tidligere har besluttet på premiesiden bidro til dette. Avkastningen (tidsvektet) på 4,8 prosent i 2016 er bedre enn sammenlignbar referanseindeks, og også bedre enn det som ble lagt til grunn ved inngangen til året.

Veksten i de forsikringsmessige avsetningene samtidig med fortsatt lave rentenivåer gjør det krevende å sikre en tilfredsstillende bufferkapital i ordningen. De tiltak styret tidligere har gjennomført, bidrar imidlertid til å kunne sikre en fortsatt bedring i kapitalsituasjonen for ordningen fremover.

Oppsummering

Årsregnskapet er utarbeidet under forutsetning om fortsatt drift. Pensjonsordningen har pr. 31.12.2016 foretatt forsikringsmessige avsetninger i samsvar med lov

av 26. juni 1953 nr. 11 om Pensjonsordning for apotekvirksomhet.

Årsregnskapet for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet gir etter styrets oppfatning tilfredsstillende informasjon for å bedømme resultatet av pensjonsordningens virksomhet i 2016 og den økonomiske stillingen ved utgangen av året.

Bufferkapitalen er styrket gjennom året og tilfredsstiller pr. 31.12.2016 kapitalbehovet basert på Finanstilsynets stresstest med moderate stressfaktorer. Testen hvor bufferkapitalen måles mot ekstreme stressfaktorer, viser også en tilfredsstillende finansiell stilling.

Lave rentenivåer, sammen med veksten i pensjonsforpliktelsene er en utfordring for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet og for bransjen generelt. Dette gjør at det kan være utfordrende å sikre en tilfredsstillende økonomi i pensjonsordningen fremover.

Styret anser at den økonomiske stillingen ved årsskiftet er tilfredsstillende. Sammen med den vedtatte investeringsstrategien mener styret dette gir et tilfredsstillende grunnlag for å møte de utfordringer som bransjen står overfor. Forutsetningen om fortsatt drift er således til stede.

Oslo, 5. april 2017

Finn Melbø (leder)

Stein Gjerding

Trond Teisberg

Greta Torbergsen

Renate Messel Hegre

REGNSKAP OG NOTER

Resultatregnskap 2016

	Note	2016	2015
TEKNISK REGNSKAP			
Premieinntekter			
Premieinntekter	15	648 380 407	639 869 838
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler		161 413 082	164 052 489
Netto driftsinntekt fra eiendomsfond		46 844 245	48 446 124
Verdiendringer på investeringer		-144 223 417	69 795 523
Realisert gevinst og tap på investeringer		304 895 222	-112 230 003
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	19	368 929 133	170 064 133
Forsikringsytelser			
Utbetalte pensjoner	16	290 277 056	279 046 259
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser			
Endring i premiereserve	11	345 419 000	165 822 000
Endring i særskilte forpliktelser		0	0
Endring i kursreguleringsfond		-143 026 860	68 852 273
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	20	202 392 140	234 674 273
Forsikringsrelaterte driftskostnader			
Forvaltningskostnader	17	23 843 031	25 160 937
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	18	16 378 856	15 262 395
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader		40 221 887	40 423 332
Resultat av teknisk regnskap		484 418 457	255 790 107

	Note	2016	2015
IKKE-TEKNISK REGNSKAP			
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen			
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler		7 580 474	5 948 100
Netto driftsinntekt fra eiendomsfond		2 199 956	1 756 525
Verdiendringer på investeringer		-6 773 193	2 530 597
Realisert gevinst og tap på investeringer		14 318 854	-4 069 156
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	19	17 326 092	6 166 066
Andre inntekter			
Renteinntekter bankinnskudd drift		982 490	754 966
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen			
Forvaltningskostnader	17	1 037 383	867 891
Resultat av ikke-teknisk regnskap		17 271 199	6 053 141
Totalresultat		501 689 656	261 843 248
Overføringer og disponeringer			
Avsatt til/overført fra(-) annen opptjent egenkapital	12, 13, 20	501 689 656	261 843 248
Sum disponeringer		501 689 656	261 843 248

Balanse / Eiendeler

	Note	31.12.2016	31.12.2015
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
INVESTERINGER			
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Obligasjoner som holdes til forfall	2	31 640 070	28 303 765
Bolig- og forretningslån	3	2 722 644	4 751 222
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		34 362 714	33 054 988
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	4, 7	46 217 284	95 421 722
Obligasjoner	5, 7	119 685 130	143 736 817
Finansielle derivater	6, 7	0	0
Bankinnskudd		7 298 873	1 559 960
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		173 201 288	240 718 499
Sum investeringer i selskapsporteføljen		207 564 001	273 773 486
Fordringer			
Kundefordringer	9	173 112 502	149 291 979
Fordring meglere		172 858 000	0
Sum fordringer		345 970 502	149 291 979
Andre eiendeler			
Bankinnskudd drift	8	8 918 698	39 645 723
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter			
Opptjent ikke fakturert premie		5 550 000	9 054 430
Opptjent utbytte		4 395 702	5 956 609
Forskuddsbetalte kostnader		48 960	48 760
Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		9 994 662	15 059 799
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		572 447 864	477 770 988

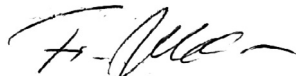
	Note	31.12.2016	31.12.2015
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE			
INVESTERINGER I KOLLEKTIVPORTEFØLJEN			
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Obligasjoner som holdes til forfall	2	1 247 395 954	779 046 119
Bolig- og forretningslån	3	107 339 053	130 774 872
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		1 354 735 007	909 820 991
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	4, 7	1 822 096 282	2 626 432 253
Obligasjoner	5, 7	4 718 534 050	3 956 279 595
Finansielle derivater	6, 7	0	0
Bankinnskudd		287 754 893	42 937 061
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		6 828 385 225	6 625 648 908
Sum investeringer i kollektivporteføljen		8 183 120 231	7 535 469 900
Sum eiendeler i kundeporteføljene		8 183 120 231	7 535 469 900
Sum eiendeler		8 755 568 095	8 013 240 887

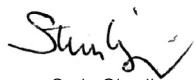

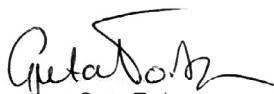
Balanse / Egenkapital og forpliktelser

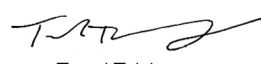
	Note	31.12.2016	31.12.2015
Opptjent egenkapital			
Annen opptjent egenkapital	10, 12	1 302 333 398	800 643 742
Sum opptjent egenkapital	10, 13, 14	1 302 333 398	800 643 742
Forsikringsforpliktelser			
Premiereserve	11	6 989 457 000	6 644 038 000
Kursreguleringsfond		350 619 013	493 645 873
Sum forsikringsforpliktelser		7 340 076 013	7 137 683 873
GJELD I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
Finansielle gjeldsposter som måles til virkelig verdi			
Finansielle derivater	6	513 748	2 171 539
Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter			
Påløpt kostnad		2 639 957	3 576 488
Annen kortsiktig gjeld			
Gjeld til megler		80 000 000	0
GJELD I KUNDEPORTEFØLJENE			
Finansielle gjeldsposter som måles til virkelig verdi			
Finansielle derivater	6	20 254 275	59 770 462
Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter			
Påløpt kostnad		9 750 705	9 394 782
Sum egenkapital og forpliktelser		8 755 568 095	8 013 240 887

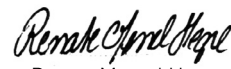
Oslo, 5. april 2017

Finn Melbø (leder)

Stein Gjerding

Greta Torbergsen

Trond Teisberg

Renate Messel Hegre

Kontantstrømoppstilling

(Tall i hele kroner)	2016	2015
Kontantstrøm fra drift		
Innbetaling fra medlemmene	628 176 577	642 897 782
Bankrenter	1 209 577	1 339 451
Renteinntekter utlån	2 855 148	4 487 971
Renter obligasjoner/sertifikater	152 444 528	150 462 240
Aksjeutbytte	13 406 789	14 256 587
Andre inntekter	255 083	1 111 050
Sum	798 347 702	814 555 081
Betalte finansutgifter	-4 486 687	-5 060 404
Betalte pensjoner	-290 277 056	-279 046 259
Administrasjonsutgifter	-38 930 948	-36 521 334
Endring i leverandørgjeld	46 270	102 156
Endringer i annen gjeld	79 373 121	850 526
Sum	-254 275 300	-319 675 314
Sum kontantstrøm fra drift	544 072 403	494 879 766
Kontantstrøm fra investeringer		
Netto realisert kursgevinst/-tap(-) aksjer/derivater/hedgefond	319 876 201	-120 284 668
Netto realisert kurstap(-)/-gevinst obligasjoner/sertifikater	-662 124	4 542 017
Netto realisert avkastning eiendomsfond	49 044 201	50 202 650
Netto endring i utlån	25 239 924	45 323 387
Netto tap lån	0	0
Netto endring i eiendomsfond	138 140 122	-62 019 127
Netto endring i verdipapir	-683 828 443	-395 209 246
Netto endring i andre fordringer	-172 052 562	25 425 651
Sum kontantstrøm fra investeringer	-324 242 682	-452 019 336

(Tall i hele kroner)	2016	2015
Kontantstrøm fra finansiering		
Innbetalt ansvarlig kapital	0	0
Sum kontantstrøm fra finansiering	0	0
Netto kontantstrøm i perioden	219 829 721	42 860 430
Likviditetsbeholdning 1.1.	84 142 743	41 282 313
Likviditetsbeholdning 31.12.	303 972 464	84 142 743
Netto endring likvidbeholdning	219 829 721	42 860 430

Noter

Note 1 | Regnskapsprinsipper

Regnskapet er så langt det passer satt opp i overensstemmelse med Forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak av 20.12.2011, og regnskapslov gjeldende fra 01.01.1999.

Pensjonspremier

Pensjonspremier inntektsføres etter hvert som de opptjenes. Innbetaling av pensjonspremier skjer etter skuddsvis hvert kvartal.

Renter

Renter inntektsføres etter hvert som de opptjenes.

Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost

Obligasjoner som holdes til forfall er vurdert til kostpris korrigert for resultatført over-/underkurs. Over-/underkurs på kjøpstidspunktet resultatføres over obligasjonens gjenværende løpetid.

Bolig- og forretningslån er bokført til pålydende verdi pr. 31.12.2016.

Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi

Aksjer og andeler

Aksjer og andeler er vurdert til virkelig verdi pr. 31.12.2016. Verdiendringen føres over resultatet. Virkelig verdi er lik markedsverdi pr. 31.12.2016. Markedsverdien er basert på siste omsatte kurs i 2016.

I aksjer og andeler inngår andeler i eiendomsfond. Andelene er vurdert til markedsverdi pr. 31.12.2016. Markedsverdien er basert på uavhengige verddivurderinger av eiendommene.

I aksjer og andeler inngår også andeler i infrastruktur-

fond og hedgefond. Fondene har beregnet verdien av andelene pr. 31.12.2016 i henhold til bransjestandard.

Obligasjoner

Obligasjoner er vurdert til virkelig verdi pr. 31.12.2016. Verdiendringen føres over resultatet. Virkelig verdi er lik markedsverdi pr. 31.12.2016. Markedsverdi er lik ligningskurs for 2016.

Finansielle derivater

Valutaterminer og opsjoner er bokført til virkelig verdi pr. 31.12.2016. Virkelig verdi er lik markedsverdi pr. 31.12.2016.

Verdipapirer som måles til virkelig verdi, er vurdert som én portefølje. Urealisert gevinst eller tap i porteføljen fremkommer som forskjellen mellom sum anskaffelseskostnad og sum markedsverdi. Netto urealisert gevinst i porteføljen avsettes til kursreguleringsfondet. Netto urealisert tap i porteføljen utgiftsføres.

Utenlandsk valuta

Bankinnskudd, samt fordringer og gjeld i utenlandsk valuta, er omregnet til valutakurs pr. 31.12.2016.

Forsikringsforpliktelser

Beregningene er basert på forutsetningen om at pensjonsordningen fortsetter å være operativ så lenge det er knyttet forpliktelser til de som er medlemmer pr. 31.12.2016. Det er derfor tatt hensyn til alle potensielle pensjonsytelser i lov om Pensjonsordning for apotekvirksomhet som er under utbetaling eller som kan bli aktuelle på et senere tidspunkt. I tillegg omfattes ordningen av avtalefestet pensjon (AFP) med mulighet til uttak av pensjon fra 62 år etter gitte kriterier.

Det beregnes en kontantverdi av opptjent pensjon basert på medlemsstatus pr. balansedato (31.12.2016) for alle medlemmer i ordningen. Beregningene er foretatt etter standardiserte actuarielle prinsipper med hensyn på neddiskontering og beregning av risiko. Det legges til grunn at pensjonsytelsene tjenes opp lineært fra ansettelse til pensjonering, justert for eventuell tilleggstid dersom medlemmet har tidligere opptjent rettighet.

De actuarielle forutsetningene for dødelighet ved opplevelsrisiko og dødelighet for dødsrisiko er basert på grunnlagselementene i K2005. Dødelighet ved opplevelsrisiko er i tillegg styrket med 15 % sikkerhetsmargin for begge kjønn.

Uføresannsynlighetene er basert på beregningsgrunnlaget K1963 styrket med en faktor på 2,5.

Opptjent egenkapital

Opptjent egenkapital består av Annen opptjent egenkapital. Annen opptjent egenkapital utgjør pensjonsordningens overdekning i forhold til pensjonsordningens forpliktelser. Denne egenkapitalen skal minimum tilsvare beregnet solvensmarginkrav. Solvensmarginkravet er omtalt i note 14. Annen opptjent egenkapital utover solvensmarginkravet/krav til minimumskapital er definert som fri egenkapital. Det er ingen retningslinjer som begrenser anvendelsen av den frie egenkapitalen i Pensjonsordningen for apotekvirksomhet.

Note 2 | Obligasjoner som holdes til forfall

<i>Tall i hele 1.000</i> Utsteder	Pålydende verdi	Kostpris	Bokført verdi	Markeds- verdi	Forskjell mellom bok- ført verdi og pålydende
Statsgaranterte	100 000	90 490	97 194	108 540	2 806
Bank/finans	275 000	271 128	274 653	281 069	347
Kommune/fylke	25 000	23 835	23 932	24 282	1 068
Industri	596 308	597 701	597 559	605 794	-1 251
Energi	265 000	267 238	266 987	274 078	-1 987

Sum obligasjoner som holdes til forfall:	1 261 308	1 250 392	1 260 325	1 293 763	983
Opptjente renter			18 711	18 711	
Total bokført verdi	1 261 308	1 250 392	1 279 036	1 312 474	983

Bokført verdi 1.1.2016:	807 350
Tilgang 2016:	529 220
Avgang 2016:	-62 257
Årets periodiserte over-/under- kurs:	163
Endring opptjente renter 2016:	4 560
Bokført verdi 31.12.2016:	1 279 036

Herav andel kollektivporteføljen	1 247 396
Herav andel selskapsporteføljen	31 640

Alle obligasjoner som holdes til forfall er notert på regulerte markedsplasser. Alle obligasjoner er utstedt i NOK. Effektiv rente på obligasjoner som holdes til forfall er 4,2 prosent. Effektiv rente er beregnet på grunnlag av effektiv rente på det enkelte papir. Effektiv rente vektet i forhold til det enkelte papirs pålydende og summeres. Forskjellen mellom bokført verdi og pålydende resultatføres over obligasjonenes gjenværende løpetid.

Note 3 | Bolig- og forretningslån

Pensjonsordningen yter lån til sine medlemmer. Bolig- og forretningslån er bokført til pålydende verdi pr. 31.12.2016. Tapene for utlånsvirksomheten erfaringsmessig er meget små. Det foretas derfor ingen generell tapsavsetning på utlån.

Låntagere med boliglån er delvis dekket av en gjeldsforsikring hvor pensjonsordningen er selvassurandør. Det er ikke foretatt avsetninger for mulige erstatningstilfeller pr. 31.12.2016, siden antall erstatningstilfeller og beløpene knyttet til disse har vært lave de senere årene.

Spesifisering av låneporteføljen

	Lån til bolig	Statsgaranterte gjeldsbrevlån	Totalt
Antall	177	2	179
Beløp	109 222 814	838 883	110 061 697
Herav andel kollektivporteføljen:	107 339 053		
Herav andel selskapsporteføljen:	2 722 644		

Rentesatsen for boliglån var 2,20 prosent pr. 31.12.2016. For statsgaranterte gjeldsbrevlån var rentesatsen 2,70 prosent.

Tap mv på utlån	2016	2015	2014	2013	2012
Avskrevet hovedstol	0	0	354	0	0
Avskrevet hovedstol, gjeldsforsikring	0	0	0	27 290	0
Avskrevet renter	0	0	0	0	0
Avskrevet renter, gjeldsforsikring	0	0	0	152	0
Innbetalt tidligere avskrevet	0	0	0	0	0
Sum	0	0	354	27 442	0

Note 4 | Aksjer/andeler

Aksjer notert på Oslo Børs

Selskap	Kostpris	Bokført verdi
Af Gruppen Ord	10 547 855	19 646 993
Aker	12 197 908	19 703 000
Austevoll Seafood	4 372 904	6 700 000
Borregaard Asa	12 981 119	28 848 723
Dnb Asa	6 963 357	12 937 584
Ekornes Asa	11 622 586	14 350 130
Entra Asa	9 143 085	11 015 274
Europris Asa	13 500 000	11 070 000
Gjensidige Forsikring Asa	9 758 068	13 700 000
Hexagon Composites	11 104 490	12 426 563
Idex Asa	5 440 636	5 592 000
Kongsberg Gruppen Asa	14 423 016	14 420 835
Marvine Harvest Asa	5 605 447	13 236 057
Nordic Vlsi	10 057 852	9 301 500
Norwegian Air Shuttle	9 719 553	11 319 854
Pioneer Property Group Asa	12 500 000	12 000 000
Ringerike Sparebank	6 493 537	7 310 816
Skandiabanken Asa	9 061 226	14 050 000
Solstad Offshore Asa Class B	6 500 000	1 237 107
Sparebanken Vest	6 763 850	8 648 112
Statoil Asa	6 391 308	7 289 093
Thin Film Electronics	4 692 000	4 392 000
Vistin Pharma As	8 601 415	12 000 000
Xxl Asa	14 826 479	17 640 000
Sum norske aksjer	223 267 691	288 835 638
Asetek As	5 000 000	26 750 000
Autoliv Inc	14 622 959	14 639 748
Bakkafrost	1 718 430	6 856 000
Dsv As	10 684 064	10 757 705
Ericsson Lm-B	11 913 632	7 618 935
Hoegh Lng Holdings Ltd	13 688 611	14 243 400
Huhtamaki Oyj	12 528 210	12 182 932

Selskap	Kostpris	Bokført verdi
Kone Oyj-B	9 550 494	9 671 265
Novo Nordisk As-B	17 348 470	11 834 992
Subsea 7 S.A (Tidli Acergy S.A.)	10 621 200	10 930 000
Sum utenlandske aksjer	107 676 071	125 484 978

Sum aksjer notert på Oslo Børs	330 943 762	414 320 616
---------------------------------------	--------------------	--------------------

Aksjefond

Fond	Kostpris	Bokført verdi
BlackRock World Index Fund	262 350 878	520 363 597
Sum utenlandske aksjefond	262 350 878	520 363 597

Hedgefond/Spesialfond

Fond	Kostpris	Bokført verdi
Archmore Infrastructure Debt Platform SCA	33 574 935	34 954 500
Axonic Systematic Arbitrage Overseas Fund	1 259 910	1 508 151
Canyon Balanced Ltd A Initial	42 027	43 723
Certificates Credit Suisse Guernsey branch	384 783	471 888
Gottex Market Neutral Fund	417 019	627 097
Gottex Market Neutral Plus Fund	440 913	478 730
GSS Offshore SPC - Ellington SPC	476 612	601 740
MidOcean Credit Opportunity Offshore Fund Ltd.	1 590 513	1 640 388
Nipun Asia Total Return Offshore Fund Ltd	1 819 001	2 055 089
OM Arbea Fund Limited Class E	45 757	53 895
PanAgora Div. Arb. Off. B	698 248	799 835
QVT Offshore Ltd. 1	3 460 663	4 706 570
QVT Roiv Hldgs Offshore Ltd. A	764 298	768 308
Sector Healthcare Fund Class A	20 402 707	42 799 101
WAF Offshore Fund Ltd. Class C	565 498	587 318
Waterfall Eden C2	13 903 792	14 968 218
Sum utenlandske hedgefond/spesialfond	79 846 674	107 064 550

Eiendomsfond

Fond	Kostpris	Bokført verdi
Aberdeen Eiendomsfond Norge I AS	3 175 833	3 257 945
Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS	306 296 790	322 531 642
Pareto Eiendomsfelleskap AS/IS	453 822 502	500 775 215
Sum eiendomsfond	763 295 125	826 564 801
Sum aksjer og andeler	1 436 436 439	1 868 313 566
Herav andel kollektivportefølje	1 400 902 687	1 822 096 282
Herav andel selskapsportefølje	35 533 752	46 217 284

Porteføljen av enkeltaksjer består av aksjer som er notert på Oslo Børs, eller som forventes å bli notert i løpet av seks måneder, samt nordiske aksjer som er notert på børs i København, Stockholm eller Helsinki og som inngår i VINX benchmark index. Det er gitt rammer for hvor stor andel av totalkapitalen som kan plasseres i aksjer i ett enkelt selskap, samt for maksimal risiko på forvaltningen av enkeltaksjer totalt sett.

Black Rock World Index Subfund speiler referanseindeksen MSCI World Index, og har derfor tilnærmet samme risikoprofil som denne.

Investeringene i hedgefond består ved årsskiftet av 14 ulike fond. Hedgefonds-eksponeringen er kraftig redusert i løpet av året etter at forvaltningsavtalen med Gottex Fund management ble avsluttet i juli. Referanseindeksen for hedgefondsinvesteringene for 2016 har som tidligere vært Global Hedge Fund Index. Risikoprofilen på samlet hedgefondsinvestering antas å ligge vesentlig lavere enn risikoprofilen for aksjeinvesteringer.

POA har fra januar 2015 investerte en mindre andel av kapitalen i Archmore Infrastructure Debt Platform. Dette fondet investerer i infrastruktur. Investeringen er klassifisert som spesialfond.

Eiendomsinvesteringer består av andeler hos Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS og Pareto Eiendomsfelleskap AS/IS. Investeringene er bokført til markedsverdi pr. 31.12.2016. Markedsverdien av andelen er beregnet basert på uavhengige verdier vurderinger av eiendommene.

Bokført verdi av eiendomsinvesteringene pr. 31.12.2016 (tusen kroner):

	2016	2015	2014	2013	2012
Inngående balanse	937 384	858 515	609 043	514 961	446 935
Tilgang i året til anskaffelseskost	0	62 019	237 349	120 679	78 244
Avgang i året til anskaffelseskost	-138 140	0	0	-23 179	-6 450
Verdireguleringer i regnskapsåret	27 321	16 850	12 123	-3 418	-3 768
Utgående balanse	826 565	937 384	858 515	609 043	514 961
Herav andel kollektivporteføljen	806 118	904 522	826 073	582 236	490 958
Herav andel selskapsporteføljen	20 447	32 862	32 442	26 807	24 003

Selskapsstrukturen i Pareto Eiendomsfelleskap AS/IS består av to selskaper – Pareto Eiendomsfelleskap IS og Pareto Eiendomsfelleskap AS, hvor AS'et er hovedmann i IS'et. Investeringen i Pareto Eiendomsfelleskap AS/IS anses som en direkte investering i eiendom. Det er kun investert i eiendommer i Norge. Av de totale investeringene som Pareto Eiendomsfelleskap har foretatt er 79 prosent fast eiendom i Stor-Oslo, 12 prosent er fast eiendom på Østlandet for øvrig, mens 9 prosent er fast eiendom i Vestfold. 66 prosent av de totale investeringene er i bygg relatert til lager/logistikk, 19 prosent er i bygg relatert til terminal/logistikk, mens resterende er bygg relatert til handel. Gjennomsnittlig vektet restløpetid på leiekontraktene for eiendommene i porteføljen er gjennom 2016 redusert fra 9,1 år til 8,7 år. Ved utgangen av 2016 utgjør bruttoleie for eiendommene i porteføljen 154,5 millioner kroner.

Selskapsstrukturen i Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS består av to selskaper – Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS og Aberdeen Eiendomsfond Norge I AS, hvor AS'et er hovedmann i IS'et. Investeringen i Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS anses som en direkte investering i eiendom. Det er kun investert i eiendommer i Norge. Av de totale investeringer som Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS har foretatt er 53 prosent fast eiendom i Oslo, 15 prosent i Trondheim, 7 prosent i Bergen, 4 prosent i Stavanger samt 21 prosent i andre kommuner. Porteføljen består av 27 eiendommer. Gjennomsnittlig vektet restløpetid på leiekontraktene for eiendommene i porteføljen er ved utgangen av 2016 på 5,3 år, som er svakt opp i forhold til utgangen av 2015. Bruttoleie for eiendommene i porteføljen utgjorde 438 millioner kroner i 2016.

Ingen del av eiendomsarealet er til egen benyttelse for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet.

Note 5 | Obligasjoner

Utsteder	Kostpris	Markedsverdi	Urealiserte gevinster
Bank og finans	1 379 781 398	1 377 442 412	-2 338 986
Kommune/fylke	1 411 154 330	1 415 352 000	4 197 670
Statsgaranterte	202 380 909	205 579 000	3 198 091
Industri	1 062 871 628	1 014 511 197	-48 360 431
Energi	572 567 500	577 739 700	5 172 200
Ansvarlige lån	228 032 500	226 849 000	-1 183 500
Sum rentepapirer omløpsmidler	4 856 788 265	4 817 473 309	-39 314 956
Opptjente renter		20 745 871	
Totalt	4 856 788 265	4 838 219 180	

Herav andel kollektivporteføljen	4 718 534 050
Herav andel selskapsporteføljen	119 685 130

Porteføljen av rentepapirer klassifisert som omløpsmidler består av rentepapirer som er notert på Oslo Børs, Oslo ABM og Nordic Nasdaq (Stockholm), samt ikke listede rentepapirer. Alle rentepapirer klassifisert som omløpsmidler er utstedt i NOK, bortsett fra åtte rentepapirer utstedt i USD, tre rentepapirer utstedt i SEK, og et rentepapir utstedt i Euro. Effektiv rente for flytende rente papirer er på ca. 1,6 % og på fastrentepapirer på ca. 2,1 % p.t. Gjennomsnittlig effektiv rente er beregnet ut fra papirenes effektive rente vektet i forhold til markedsverdi.

Note 6 | Finansielle derivater

Hensikten med bruk av derivater i forvaltningen er å effektivisere forvaltningen av fondsmidlene, herunder muligheten for å sikre investeringene. Pensjonsordningen kan i utgangspunktet kun investere i børsnoterte (standardiserte) derivater. Underliggende papirer må være verdipapirer som ordningen kan investere i i henhold til gjeldende retningslinjer. Ikke-standardiserte derivater (Over The Counter-derivater) kan kun benyttes til sikringsformål. Dette gjelder imidlertid ikke norske FRA.

Pr. 31.12.2016 var det investert i følgende derivater:

	Nominelt beløp i NOK	Virkelig verdi i NOK
Valutaterminer:		
EUR	-194 824 145	-194 972 108
USD	-555 569 407	-578 293 695
SEK	-74 731 116	-77 170 636
DKK	-24 284 000	-24 535 785
NOK	849 408 668	849 408 668
Sum valutaterminer	0	-25 563 556
Aksjederivater:		
S&P put opsjoner	-178 341 984	4 795 533
Sum aksjederivater	-178 341 984	4 795 533
Sum balanseførte derivater:	-178 341 984	-20 768 023
Herav andel kollektivporteføljen (gjeld)		-20 254 275
Herav andel selskapsporteføljen (gjeld)		-513 748

Det har gjennom 2016 jevnlig vært foretatt sikring av de utenlandske aksjeinvesteringene ved bruk av opsjoner. Slike sikringsforretninger har belastet regnskapet for 2016 med netto om lag 8,9 millioner kroner. I tillegg har det i 2016 vært handlet aksjefutures og aksjeopsjoner, samt noe obligasjonsfutures. Derivatene har blitt brukt for på en effektiv måte å justere aksjeeksponeringen og rentedurasjonen.

Note 7 | Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi

I henhold til årsregnskapsforskriften for pensjonsforetak skal finansielle instrumenter som måles til virkelig verdi klassifiseres i forhold til hvordan virkelig verdi måles. Klassifiseringen sier noe om relativ usikkerhet knyttet til målingen for de ulike nivåene.

Forskriften definerer tre beregningsnivåer for hvordan virkelig verdi måles:

1. Virkelig verdi måles ved bruk av noterte priser i aktive markeder for identiske finansielle instrumenter. Ingen justering foretas i disse prisene.
2. Virkelig verdi måles med bruk av annen observerbar input enn de noterte prisene som brukes i nivå 1, enten direkte (priser) eller indirekte (utledet fra priser).
3. Virkelig verdi måles med bruk av input som ikke baseres på observerbare markedsdata (ikke observerbar input).

Virkelig verdi hierarki for finansielle instrumenter målt til virkelig verdi:

	31.12.2016	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Aksjer og andeler	1 868 313 566	414 320 617	520 363 597	933 629 352
Obligasjoner	4 838 219 180		4 838 219 180	
Finansielle derivater	-20 768 022		-20 768 022	
Totalt	6 685 764 724	414 320 617	5 337 814 755	933 629 352

Note 8 | Bankinnskudd

Av bankinnskudd knyttet til drift på 8 918 698 kroner pr. 31.12.2016 utgjør 293 958 kroner bundne skattetrekkmidler.

Som sikkerhet for ulike derivatposisjoner må pensjonsordningen stille sikkerhet i form av bundne innskudd på marginkontoer i bank. Pr. 31.12.2016 er det ingen slike bundne innskudd.

Note 9 | Kundefordringer – tap på kundefordringer

Kundefordringer er bokført med 173 112 502 kroner og består av:

	31.12.2016	31.12.2015
Kundefordringer knyttet til premieinntekter	172 337 458	148 629 198
Kundefordringer lån	775 044	662 781
Avsetning for mulige tap	0	0
Sum kundefordringer:	173 112 502	149 291 979

Kundefordringer er bokført til pålydende verdi pr. 31.12.2016.

Bokført tap på fordringer spesifiseres som følger:

	2016	2015
Realisert tap på fordringer	0	68 976
Endring avsetning for mulig tap	0	0
Bokført tap på fordringer:	0	68 976

Note 10 | Annen opptjent egenkapital

Annen opptjent egenkapital er pr. 31.12.2016 på 1 302 millioner kroner. Annen egenkapital og kursreguleringsfondet utgjør til sammen ordningens overdekning.

Pensjonsordningen har beregnet solvensmarginkrav etter lignende regler som gjelder for private pensjonskasser i henhold til administrasjonsinstruksen fra Arbeids- og sosialdepartementet gjeldende fra 2011. Beregnet solvensmarginkrav pr. 31.12.2016 er 244 408 738 kroner, se beregning i note 14 nedenfor.

Solvensmarginkravet skal dekkes innenfor annen opptjent egenkapital. Annen opptjent egenkapital, eksklusiv solvensmarginkravet, men med tillegg av kursreguleringsfondet, utgjør 1 408 543 673 kroner. Dette utgjør ordningens bufferkapital.

Note 11 | Premiereserve

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet er kun pliktig til å gjennomføre forsikringsteknisk beregning av fremtidige forpliktelser hvert femte år. Styret har likevel valgt å foreta årlige forsikringstekniske beregninger. Resultatet av beregningene benyttes også til regnskapsformål.

Premiereserven svarer til de beregnede pensjonsforpliktelsene til anvendelse som forsikringsmessige avsetninger. Premiereserven skal dekke fremtidige pensjoner opptjent på balansedato for ordningens medlemmer. Beregning av avsetningen følger regelverket for private pensjonskasser så langt det passer. Det beregnes kontantverdien av lineært opptjente pensjonsrettigheter som er registrerte på balansedato for oppsatte, eventuelle og løpende ytelser etter ordinære forsikringstekniske prinsipper.

Det benyttes beregningsgrunnlaget K2005 med en beregningsrente på 3 prosent. Dødelighet ved opplevelsrisiko er styrket med 15 % sikkerhetsmargin for begge kjønn.

Uføreforutsetningen er basert på beregningsgrunnlaget K1963 styrket med en faktor på 2,5.

I avsetningen for premiereserven er det inkludert avsetninger for å dekke framtidige kostnader for administrasjon av utbetalinger av dagens påløpte pensjonsrettigheter. Pensjonsordningen for apotekvirksomhet har valgt å foreta avsetning for de framtidige kostnadene tilsvarende 4 prosent av de beregnede pensjonsforpliktelsene. Det er avsatt for løpende pensjonister, aktive og oppsatte medlemmer (dvs. arbeidstakere som har sluttet i medlemsberettiget stilling og som har opptjent rettighet).

Note 12 | Disponering av årets resultat

Årets overskudd på 501 689 656 kroner avsettes til annen opptjent egenkapital.

Annen opptjent egenkapital utgjør pr 31.12.2016 totalt 1 302 333 398 kroner. Annen egenkapital og kursreguleringsfondet utgjør til sammen ordningens overdekning.

Note 13 | Spesifikasjon av endringer i opptjent egenkapital

Pr. 31.12.2016 utgjør opptjent egenkapital 1 302 333 398 kroner. Endringen i opptjent egenkapital i 2016 kan vises som følger:

Opptjent egenkapital pr. 31.12.2015	800 643 742
+ Årets overskudd avsettes til annen opptjent egenkapital	501 689 656
= Opptjent egenkapital pr. 31.12.2016	1 302 333 398

Note 14 | Beregning av solvensmarginkrav

Frem til 31.12.2015 var kravet til minimumskapital i pensjonskasser det høyeste av kapitaldekningskravet og solvensmarginkravet. Fra 1.1.2016 falt kapitaldekningskravet bort slik at minimumskapitalen nå skal tilfredsstille solvensmarginkravet.

Pr. 31.12.2016 er solvensmarginkravet beregnet å utgjøre 244 408 738 kroner. Tilsvarende var kapitaldekningskravet pr. 31.12.2015 beregnet å utgjøre 426 354 619 kroner.

Beregningsgrunnlaget for solvensmarginkravet pr. 31.12.2016 er som følger:

	Beregnings- grunnlag	Beregnings- faktor	Beregnet solvens- marginkrav
Premiereserve alderspensjon	5 729 061 438	4,00 %	229 162 458
Dødelighetsrisiko (udekket risiko, brutto)	180 839 249	0,30 %	542 518
Uførepensjon og premiefritak (gjennomsnittlig brutto erstatningskostnad 2014–2016)	56 552 932	26,00 %	14 703 762
Sum solvensmarginkrav pr. 31.12.2016			244 408 738

Note 15 | Premieinnbetalinger

Det er innbetalt 628 176 577 kroner i premie fra medlemmene i 2016. Til sammenligning er det bokført premieinntekter med 648 380 407 kroner. Tilsvarende ble det i 2015 innbetalt 642 897 782 kroner i premie fra medlemmene, og bokført premieinntekter med 639 869 838 kroner. Forskjellen mellom premieinntekter og premieinnbetalinger består av endringen i premier som er fakturert, men ikke betalt samt periodisering av opptjente premieinntekter.

Note 16 | Pensjoner

Av utgiftsførte pensjoner utgjør 609 486 kroner avskrivninger i forbindelse med for mye utbetalte pensjoner. Tilsvarende tall for 2015 var 790 278 kroner.

Note 17 | Forvaltningskostnader

Samlede forvaltningskostnader utgjør 24 880 414 kroner. Det har vært 3 ansatte i pensjonsordningen i 2016. Lønn og sosiale kostnader til disse tre kapitalforvalterne utgjør 8 826 746 kroner i 2016 og inngår i forvaltningskostnadene.

Note 18 | Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader

Pensjonsordningen administreres av Statens pensjonskasse. Det er i 2016 utgiftsført 15 041 742 kroner for kjøp av tjenester i forbindelse med administrasjon av pensjonsordningen, herunder kostnader til regnskapsføring, akkurat tjenester og administrasjon av pensjoner. Videre er det utgiftsført 271 625 kroner for revisjon inkludert merverdiavgift. Hele beløpet gjelder ordinære revisjonstjenester. Honorar til styret er utgiftsført med 322 721 kroner. Kostnader til betalingsformidling utgjør 623 960 kroner, mens diverse andre kostnader og kostnadsrefusjoner utgjør i alt 118 808 kroner. Samlet utgjør de forsikringsrelaterte administrasjonskostnadene 16 378 856 kroner.

Det er i 2016 utbetalt honorar til medlemmene av styret i ordningen som følger:

Finn Melbø, leder	65 544
Stein Gjerding	63 878
Renate Messel Hegre	58 879
Ann Torunn Tallaksen	62 211
Greta Torbergsen	65 544
Kjell Morten Aune (vara)	4 999
Kristin Juliussen (vara)	1 666
Totalt	322 721

Note 19 | Kapitalavkastning

Beregnet avkastning for totalporteføljen utgjør:

År:	2016	2015	2014	2013	2012
Avkastning i % (verdijustert)	4,83	2,37	6,61	7,55	6,60
Avkastning i % (bokført)	6,48	1,38	4,47*	4,63	4,35

* Korrigert ifm årsregnskapet for 2015

Kapitalavkastningen over er beregnet for den samlede porteføljen; kollektivporteføljen og selskapsporteføljen. For private pensjonskasser var det fra 2009 et krav at kapitalavkastningen beregnes for kollektivporteføljen under ett.

Note 20 | Resultatanalyse

Pensjonsplanendringer:	0,00 MNOK
Renteresultat ¹⁾	187,37 MNOK
Risikoresultat ²⁾	0,80 MNOK
Øvrig resultat ³⁾	170,50 MNOK
Administrasjonsresultat	0,00 MNOK
Forsikringsresultat:	358,67 MNOK

1) Renteresultat er differansen mellom faktisk avkastning og beregningsrente i premiereserven.

2) Risikoresultatet er sammenstilling av risikoinntekter minus risikoutgifter. Risikoinntekter er faktisk innbetalt og teknisk beregnet risikopremie for død og uførhet, samt dødelighetsarv. Risikoutgifter er tilførte avsetninger for risikohendelser.

3) Resultatført differanse mellom fakturert og faktisk beregnet premie. Et negativt øvrig resultat vil indikere at det er betalt for lite premie.

Revisjonsberetning

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS
Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Postboks 1156 Sentrum, NO-0107 Oslo

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 24 00 24 00
Fax: +47 24 00 24 01
www.ey.no
Medlemmer av Den norske Revisorforening

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til styret i Pensjonsordningen for apotekvirksomhet

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av pensjonsordningens finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dens resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av pensjonsordningen i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i pensjonsordningens årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret er ansvarlig for øvrig informasjon. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den ellers viser seg å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets ansvar for årsregnskapet

Styret er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Styret er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må styret ta standpunkt til pensjonsordningens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre styret enten har til hensikt å avvikle pensjonsordningen eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig

A member firm of Ernst & Young Global Limited

dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av pensjonsordningens interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av styret er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om styrets bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om pensjonsordningens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Vår konklusjon er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at pensjonsordningens evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at styret har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av pensjonsordningens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, 6. april 2017
ERNST & YOUNG AS

Knut Aker
statsautorisert revisor

Uavhengig revisors beretning - Pensjonsordningen for apotekvirksomhet
A member firm of Ernst & Young Global Limited

INNSIKT

PENSJONSFORPLIKTELSE

Forsikringstekniske avsetninger i Pensjonsordningen for apotekvirksomhet økte med 345 millioner kroner i 2016. Per 31.12.2016 er premiereserven estimert til 6 989 millioner kroner.

Premiereserve er definert som nåverdien av opptjente pensjonsrettigheter ved balansedato. Nåverdien kommer frem ved å neddiskontere de forventede framtidige pensjonsutbetalingene med en beregningsrente på 3 prosent.

I tillegg benyttes det et grunnlag med

- (i) sannsynligheter for å overleve og få utbetalt alderspensjon,
- (ii) sannsynligheter for å bli arbeidsufør og få utbetalt uførepensjon, og
- (iii) sannsynligheter for å dø og etterlate seg familie-medlemmer som har rett til ektefelle- eller barnepensjon.

I 2016 er det ikke gjort noen endringer i de aktuarielle forutsetningene. Dette innebærer at beregningene er gjennomført med dødelighetstariffen K2005 styrket med 15 prosent sikkerhetsmarginer for begge kjønn, og uføretariffen K1963 styrket med 250 prosent.

Beregningsrente, ett års opptjening for aktive og regu-

lering av pensjonsgrunnlag eller pensjonsytelse er med på å bygge opp premiereserven. På den andre siden reduserer pensjonsutbetalingene premiereserven.

Forsikringsresultat

Forsikringsresultatet er positivt og splittes opp i tre ulike resultat: renteresultat, risikoresultat og øvrig resultat.

Renteresultat 187,4 millioner

Renteresultatet er klart positivt, noe som vil si at avkastningen (4,8 prosent) på pensjonsmidlene er klart høyere enn beregningsrenten (3,0 prosent) i premiereserven. Størrelsen på pensjonsmidlene er for tiden også vesentlig høyere enn premiereserven.

Risikoresultat 0,8 millioner

Risikoresultatet er nær null, men positivt. Dette innebærer at innbetalt risikopremie til risikofellesskapet gjennom året er nok til å dekke opp for årets risikopen-sjoner.

Øvrig resultat 170,5 millioner

Øvrig resultat er positivt. Dette er differansen mellom den premien som er fakturert ordningen gjennom året, og den premien som er aktuarielt beregnet i forsikrings-systemet til SPK. Fakturert premie er beregnet med bakgrunn i en fast prosentsats (18,1 prosent) av pensjonsgrunnlaget. Aktuarielt beregnet premie oppdateres kontinuerlig gjennom året som følge av at medlem-menes pensjonsrettigheter endrer seg. Det var moderat

lønnsvækst, pensjons- og G-regulering i 2016. Dette er alle faktorer som påvirker premien.

Vurdering av økonomisk situasjon

Det forutsettes at pensjonsordningen forblir operativ så lenge det er tilknyttet forpliktelse på de medlemmene som er registrert per balansedato. I en pensjonsordning som Pensjonsordningen for apotekvirksomhet, der forpliktelsene i sin helhet skal være sikret gjennom fondsoppbygging, bør verdien av pensjonsmidlene avsatt til fremtidige utbetalinger minst tilsvare størrelsen på de forsikringsmessige avsetninger for å kunne sikre en rimelig dekningsgrad i ordningen. Dette er i tråd med de krav som stilles til tilsvarende private ordninger som er underlagt Forsikringsvirksomhetsloven.

Gitt beregningsforutsetningene som legges til grunn for premiereserven er det en overdekning i ordningen per 31.12.2016 på 1 653 millioner kroner. Overdekningen er doblet i løpet av de tre siste årene. Det er i hovedsak økende premieinntekter og god avkastning som har bidratt til den solide overdekningen. Premiesatsen på 18,1 prosent vil bidra til at pensjonskassen fortsetter å bygge nødvendig buffer, slik at den er i bedre stand til å møte nye kapitalkrav for pensjonskasser. Den økonomiske situasjonen i pensjonskassen anses å være tilfredsstillende gitt gjeldende overdekning, premiesats og solvensregelverk.

KAPITALFORVALTNING

Kapitalforvaltningen leverte en verdijustert avkastning på 4,8 prosent i 2016. Midler til forvaltning økte med nesten 700 millioner gjennom året, og var på 8,5 milliarder ved utgangen av desember.

Kapitalforvaltningen i Pensjonsordningen for apotekvirksomhet (POA) skal bidra til at ordningen kan oppfylle sine langsiktige forpliktelser uten for store variasjoner i premien. Målet er å oppnå så høy avkastning som mulig innenfor tilgjengelig risikokapasitet. Tilgjengelig risikokapasitet defineres ut ifra sannsynlighet for å kunne opprettholde videre normal drift.

Investeringsstrategien til POA er vedtatt av styret. Strategien slår fast at risikonivået i investeringsporteføljen skal være slik at sannsynligheten for at ordningen kan tilfredsstille lovpålagte egenkapitalkrav er minst 99 prosent. Fordelingen av midlene i porteføljen skal oppfylle en målsetting om tilfredsstillende langsiktig avkastningspotensial kombinert med en stor grad av diversifisering, det vil si spredning av risiko på ulike aktiva.

Resultater

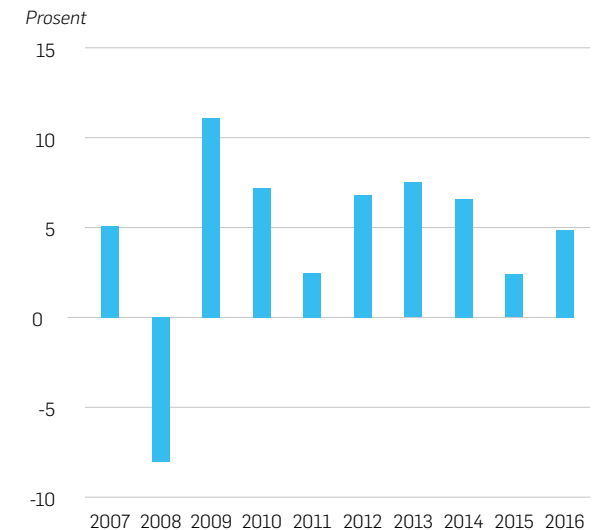
Kapitalforvaltningen leverte også i 2016 et solid resultat. Den totale avkastningen på pensjonsordningens midler for 2016 ble på 4,83 prosent (verdijustert). Tidsvektet avkastning ble på 4,81 prosent.

Alle aktivaklassene POA har vært investert i gjennom året, bidro positivt til resultatet. Eiendomsinvesteringene leverte særdeles godt med en avkastning på rett i underkant av ti prosent, og står alene for over tjue prosent av totalresultatet. Etter en litt svak start på året hentet aksjemarkedene seg inn igjen i løpet av annet kvartal, og for året som helhet ga aksjer et godt bidrag til avkastningen. Både omløps- og anleggsobligasjoner leverte også gode bidrag til totalresultatet for 2016.

Aktivaklasse:	Vekt 31.12.2016	Avkastning
Renteinvesteringer - omløp	57,1 %	3,6 %
Renteinvesteringer - anlegg	15,1 %	4,4 %
Aksjer	11,1 %	7,3 %
Eiendom	9,7 %	9,9 %
Hedgefond/spesialfond	1,3 %	5,8 %
Utlån til medlemmer	1,3 %	1,9 %
Bankinnskudd, derivater	4,4 %	

Svingninger i resultater er helt normalt og som forventet for en investeringsportefølje med moderat risiko – slik som POA. Figuren til høyre viser årlig tidsvektet avkastning på fondsmidlene siste 10 år. Som det fremgår av figuren har POA kun hatt ett år med negativ avkastning i perioden, ved starten på finanskrisen i 2008. Snittavkastningen for 10-årsperioden har vært på 4,6 prosent.

Årlig avkastning

Aktivaallokering

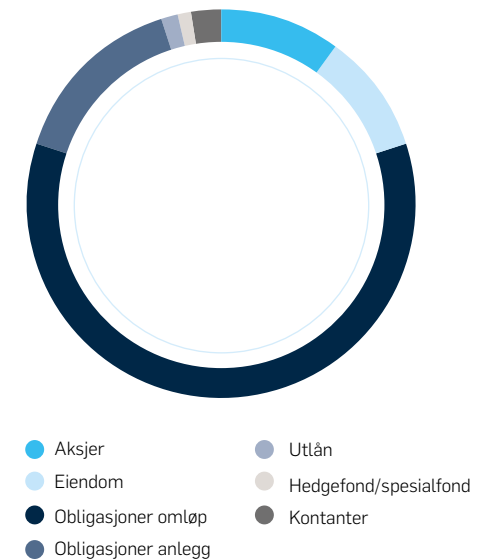
Pensjonsordningen forvaltet ved utgangen av 2016 totale midler på 8 479 millioner kroner. Dette er en økning på 683 millioner gjennom året. Midler til forvaltning forventes fortsatt å vokse gjennom 2017 som følge av likviditetsoverskudd i ordningen.

Kapitalforvaltningen arbeider kontinuerlig med å identifisere de investeringsmuligheter som gir best mulig utnyttelse av risikokapasiteten til POA. De senere årene har det vært nødvendig å gå nye veier for å finne aktiva som gir god uttelling for å ta moderat risiko. Gjennom 2016 er eksponeringen i anleggsobligasjoner økt, og aksjeforvaltningen er lagt noe om for å redusere konsentrasjonsrisikoen mot norske enkeltsselskaper og sektorer ytterligere. Hedgefondsandelen er betydelig redusert etter at forvaltningsavtale med ekstern forvalter ble terminert i juli 2016.

I investeringsplan for 2017 vedtok styret i tråd med administrasjonens anbefaling en moderat reduksjon i risikonivået for ordningen. Bakgrunnen for forslaget var at administrasjonen vurderte at det fremover ser ut til å være noe mindre oppside i å ta finansiell risiko i forhold til tidligere. Risikonivået inn i 2017 gir likevel fortsatt nok handlingsrom til å opprettholde risikoeksponering mot et bredt utvalg av aktivaklasser.

Figuren til høyre viser strategisk allokering i ulike aktivaklasser ved inngangen til 2017.

Strategisk allokering i ulike aktivaklasser

VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER

Forslag til nye og strengere styrings- og kapitalkrav og forventning om moderat avkastning på pensjonsmidlene, kombinert med økt levealder i befolkningen, gjør at norske pensjonskasser går en utfordrende tid i møte.

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet (POA) forvaltes i henhold til lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet med tilhørende administrasjonsinstruks. Gjeldende instruks er fra 2011, og slår fast at forvaltningen av POA så langt mulig skal følge det samme regelverket som tilsvarende pensjonsordninger. Reglene for forsikring og pensjon er bundet av EU-regulering på området, og er i endring.

Ulike regler for forsikringsselskap og pensjonskasser

I Norge har livsselskaper og pensjonskasser historisk sett vært underlagt tilnærmet like virksomhetsregler. Men etter at Finansforetaksloven trådte i kraft 01.01.2016 skilte blant annet reglene om kapitalkrav og detaljregulering av investeringer lag. Finansforetaksloven inkorporerte Solvency II-reglene for forsikringsselskaper. Det ble i den forbindelse innført risikobaserte kapitalkrav, samtidig som kapitaldekningsreglene¹ og de detaljerte

investeringsbegrensningene som tidligere lå i kapitalforvaltningsforskriften falt bort.

Pensjonskasser er ikke underlagt Solvency II-regelverket, men har et eget regelsett (IORP). Et utkast til nytt direktiv (IORP II) ble vedtatt av EU november 2016. Regelverket introduserer strenge kvalitative krav til styring, kontroll og risikovurderinger, mens medlemsstatene pålegges å løse opp detaljregulering rundt investeringsvirksomheten. IORP II-regelverket inneholder ikke spesifikke kapitalkrav for pensjonskasser utover hva som ligger i Solvency I-regelverket, men åpner for at medlemsstatene kan velge å innføre strengere kapitalkrav.

Nye kapitalkrav for pensjonskasser på høring

I 2016 sendte Finansdepartementet på høring et forslag om at også pensjonskassene i Norge – på lik linje med forsikringsselskapene – skulle underlegges Solvency-baserte kapitalkrav fra 01.01.2018. Til grunn for forslaget lå hensyn til like konkurransevilkår samt uro over økt risikotagning i pensjonskasser.

Kapitalkravene som foreslås ligger tett opp til dagens stresstestkrav (Stresstest I), men med enkelte forenklinger/tillempinger. Det foreslås videre en overgangsperiode på 14 år til å implementere effekten av overgang til virkelig verdi ved vurdering av forsikringsforpliktelser. Det har vært massiv motstand i bransjen mot det fremlagte høringsforslaget.

EIOPA (The European Insurance and Occupational Pensions Authority) har indikert at de ikke forventer Solvency II baserte bindende kapitalkrav for de europeiske pensjonskassene i nær fremtid. EIOPA foreslår imidlertid bl.a. å bruke Solvency II-baserte stresstester som tilsynsverktøy, slik det norske Finanstilsynet har praktisert den senere tiden, samt å øke kravene til opplysningsplikt i noter.

POA: Helhetlig risikotenkning

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet vedtok allerede i 2009 en investeringsstrategi basert på helhetlig risikotenkning, der risikonivået for investeringene settes med basis i finansielle mål for ordningen som helhet. Videre har POA gjennom flere år lagt vekt på at kapitalforvaltningen så langt mulig skal følge myndighetspålagte krav til styring og kontroll. Vi har blant annet gjennomført stresstester med basis i Finanstilsynets metodikk, og er godt rustet til å møte fremtidige regelverkskrav for bransjen.

Ved utgangen av 2016 hadde POA en bufferkapitalutnyttelse på 86 prosent basert på Finanstilsynets Stress-test I. Det viser at ordningen vil ligge godt innenfor nye kapitalkrav ved siste årsskifte, også når vi tar høyde for foreslåtte tilpasninger og overgangseffekter.

¹ Kapitaldekningsreglene fastsatte minimum kapitalkrav basert på sammensetningen av investeringene.

Økte rapporterings- og sikkerhetsstillelseskrav for verdipapirhandel

Det vil også komme regelverksendringer for verdipapirhandel. Dette er endringer som på sikt kan medføre økte handels- og administrasjonskostnader for pensjonsordningene. EMIR-regelverket (European Market Infrastructure Regulation) som omhandler krav til avstemming, rapportering og sikkerhetsstillelse for handel med ikke børsnoterte derivater, forventes implementert i Norge fra 2017 og utover. Neste år forventes også nye MIFID-regler (Markets in Financial Instruments Directive) med økte krav til rapportering og transparens rundt verdipapirhandel.

Utfordringer for pensjonskassene

De siste årene har vært utfordrende for tilbydere av ytelsespensjonsordninger. Etter finanskrisen i 2008 har rentenivået i Norge vært lavt. I tillegg har den norske lønnsveksten i flere år vært høy i forhold til andre land. Det har medført at pensjonsforpliktelsene har vokst vesentlig raskere enn pensjonsmidlene de senere årene. Et fortsatt lavt rentenivå gjør at avkastningsforventningene fremover er moderate.

I vurderingen av de regnskapsførte forsikringsforpliktelsene forutsettes det at pensjonsordningen forblir operativ så lenge det er tilknyttet forpliktelse på de medlemmene som er registrert per balansedato. I en pensjonsordning som Pensjonsordningen for apotekvirksomhet, der forpliktelsene i sin helhet skal være sikret gjennom fondsoppbygging, bør verdien av midlene avsatt til pensjon (eiendeler) minst tilsvare størrelsen

på de forsikringsmessige avsetningene for å kunne sikre en rimelig dekningsgrad i ordningen. Dette er i tråd med de krav som stilles til tilsvarende private ordninger, som er underlagt Forsikringsvirksomhetsloven.

De siste årene har den beregnede norske rentekurven på 16-17 års horisont ligget godt under 3 prosent, som er beregningsrenten POA benytter. Dette gir vesentlige effekter ved markedsverdivurdering av forsikringsforpliktelsene, fordi markedsverdien av forpliktelsene blir mye høyere enn bokført verdi. Dermed reduseres tilgjengelig egenkapital ved Solvency II-baserte stresstester.

Med bakgrunn i økt levealder i befolkningen, har Finanstilsynet besluttet at det med virkning fra 2014 skal innføres nytt dødelighetsgrunnlag (K2013) for kollektive pensjonsforsikringer i livforsikringsselskaper og pensjonskasser. Finansnæringen har fått syv år på oppreserveringen, med første år 2014.

Det gjøres fortløpende vurderinger om POA bør avsette etter K2013, selv om pensjonskassen ikke er direkte underlagt Finanstilsynet, og effekten avhenger av et ikke kjent regelverk for levealdersjustering av de yngre årskullene. Beregninger gjennomført på dagens bestand viser imidlertid svært små endringer ved å innføre K2013 samtidig som man levealdersjusterer de yngre årskullene etter prognosene til NAV. Aktuar har likevel vurdert det som hensiktsmessig å benytte frigjorte avsetninger etter endring til ny uførepensjonen i 2015 til å dekke opp for en forventet økt levealder i pensjonsordningen.

STATISTIKK

Statistikk

Bestand

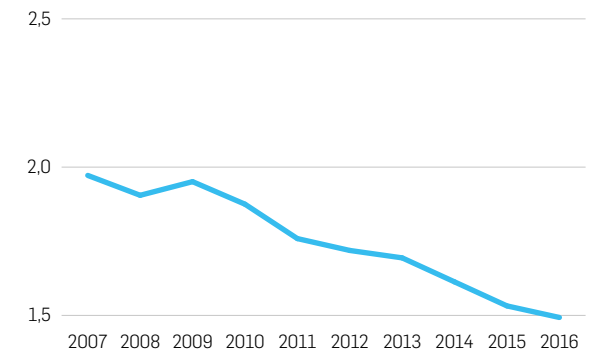
Medlemmer	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Aktive	6 215	6 308	6 515	6 561	6 689	7 125	7 274	7 422	7 585	7 645
Oppsatte*	6 005	5 673	5 783	6 093	6 245	6 386	6 564	6 767	7 175	7 522
Pensjonister	3 152	3 312	3 339	3 499	3 803	4 144	4 295	4 600	4 951	5 121
AFP	175	201	191	267	282	295	312	310	293	269
Alderspensjon	1518	1601	1611	1668	1825	2088	2202	2513	2955	3165
Uførepensjon	1135	1163	1185	1217	1367	1401	1422	1415	1335	1309
Ektefellepensjon	30	323	325	323	306	336	338	343	342	352
Barnepensjon	294	24	27	24	23	24	21	19	26	26
Forholdstall aktive/pensjonist	1,972	1,905	1,951	1,875	1,759	1,719	1,694	1,613	1,532	1,493

* Oppgitte tall er antall poliser og ikke medlem. Hvis du tidligere har vært ansatt hos en arbeidsgiver med tjenstepensjon i Pensjonsordningen for apotekvirksomhet, kan du ha tjent opp pensjonsrettigheter til en fremtidig pensjon. Dette kaller vi en oppsatt pensjon. I privat sektor brukes begrepet fripolise.

Alle oppgitte tall er antall poliser. En person kan ha flere poliser. Et eksempel på det er dersom en person har delvis uførepensjon, og er delvis i aktiv stilling. Personen vil da ha to poliser som tilsvarer disse forholdene.

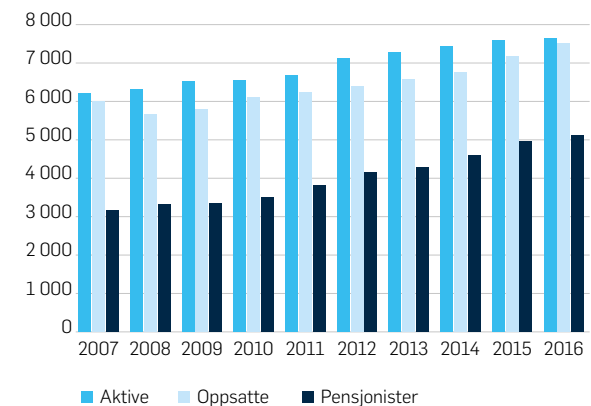
Grafen øverst til høyre viser utviklingen i forholdstallet aktive per pensjonist i bestanden fra 2007 til 2016. I 2007 var det snaut 2 aktive per pensjonist i ordningen, mens det ved utgangen av 2016 er 1,5 aktive per pensjonist. Trenden er altså synkende som ellers i samfunnet. Vi lever lenger, og det blir færre yrkesaktive til å bære de fremtidige pensjonskostnadene. For pensjonsordningen betyr en slik utvikling hvor pensjonistbestanden øker mer enn den aktive bestanden, økte kostnader for å finansiere de kommende pensjonister.

Forholdstall aktive/pensjonister

Grafen viser utviklingen av forholdstallet aktive per pensjonist i bestanden siste ti år.

Bestandsutvikling

Aktive medlemmer

Aktive medlemmer i stilling

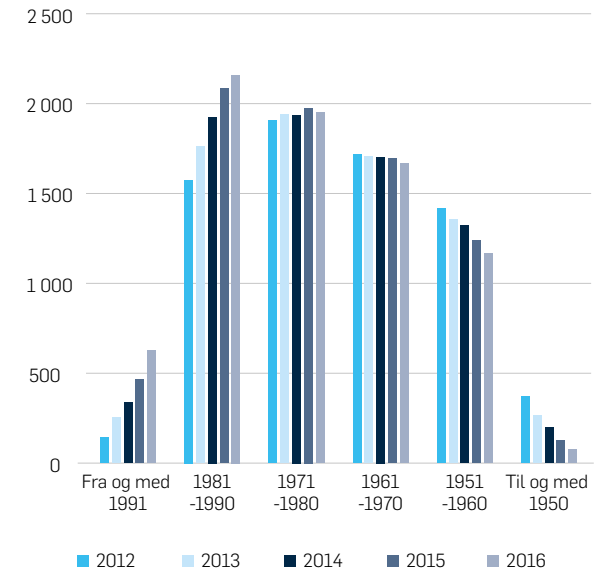
Aktive	2012	2013	2014	2015	2016		Total	Endring (2015–2016)
					Kvinner	Menn		
Apoteker	205	243	295	305	204	127	331	26
Provisorfarmasøyt	915	871	928	988	792	210	1 002	14
Farmasøyt	214	223	206	222	202	28	230	8
Reseptarfarmasøyt	1 274	1 293	1 308	1 374	1 297	132	1 429	55
Laborant	6	6	6	6	5	1	6	-
Apotektekniker	3 746	3 841	3 844	3 892	3 679	119	3 798	-94
Kontoransatt	215	220	194	192	134	77	211	19
Bud, sjåfør	9	11	11	11	0	6	6	-5
Rengjøringsassistent	48	40	32	24	25	2	27	3
Bestyrer	77	108	133	124	96	33	129	5
Driftskonsesjonær	391	399	376	408	278	139	417	9
Diverse	25	19	89	39	48	11	59	20
Sum	7 125	7 274	7 422	7 585	6 760	885	7 645	60

Tabellen viser fordeling av aktive medlemmer etter kjønn og stilling. Siste kolonne viser endring fra 2015 til 2016.

Medlemmer fordelt på årskull

Aktive	2012	2013	2014	2015	2016		Total	Endring (2015–2016)
					Menn	Kvinner		
Fra og med 1991	142	252	337	467	564	62	626	159
1981-1990	1 575	1 760	1 926	2 083	1 845	314	2 159	76
1971-1980	1 904	1 938	1 936	1 975	1 699	250	1 949	-26
1961-1970	1 717	1 704	1 703	1 696	1 527	140	1 667	-29
1951-1960	1 418	1 354	1 320	1 237	1 059	108	1 167	-70
Til og med 1950	369	266	200	127	66	11	77	-50
Sum	7 125	7 274	7 422	7 585	6 760	885	7 645	60

Aktive medlemmer fordelt på årskull

Tabellen til venstre og grafen over viser utviklingen i aktive medlemmer fordelt på årskull over en femårsperiode. De eldre årskullene beveger seg ut av bestanden, mens de yngre kommer til.

Pensjonistbestand

Pensjonsart	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Endring (2007–2016)
AFP	175	201	191	267	282	295	312	310	293	269	54 %
Alderspensjon	1518	1601	1611	1668	1825	2088	2202	2513	2955	3165	108 %
Uførepensjon	1135	1163	1185	1217	1367	1401	1422	1415	1335	1309	15 %
Ektefellepensjon	294	323	325	323	306	336	338	343	342	352	20 %
Barnepensjon	30	24	27	24	23	24	21	19	26	26	-13 %
Totalt	3 152	3 312	3 339	3 499	3 803	4 144	4 295	4 600	4 951	5 121	62 %

Tabellen viser utviklingen i pensjonistbestanden fra 2007 til i dag. Kolonnen Endring viser prosentvis endring fra 2007 til 2016.

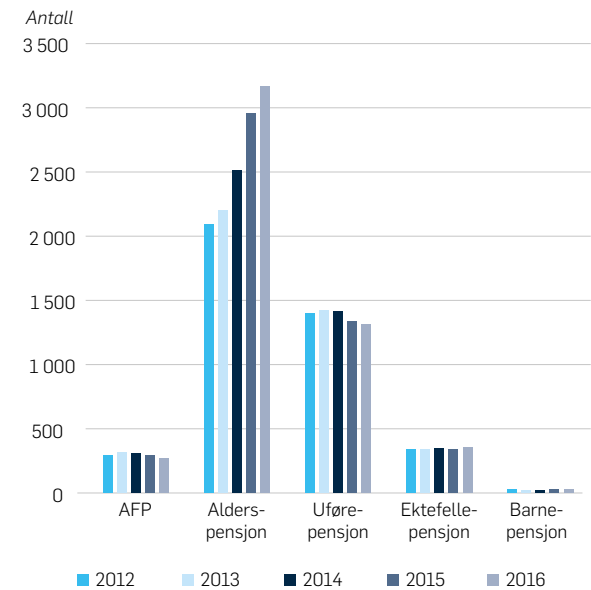
Alderspensjonister fordelt på aldersgrense ved uttak

Alders- grense	2012			2013			2014			2015			2016		
	Menn	Kvinner	SUM	Menn	Kvinner	SUM	Menn	Kvinner	SUM	Menn	Kvinner	SUM	Menn	Kvinner	SUM
65 år	1	241	242	1	229	230	1	208	209	1	200	201	0	181	181
68 år	96	1 399	1 495	106	1 491	1 597	123	1 697	1 820	140	1 979	2 119	173	2 125	2 298
70 år	146	500	646	143	544	687	157	637	794	176	752	928	155	800	955
Totalt	243	2 140	2 383	250	2 264	2 514	281	2 542	2 823	317	2 931	3 248	328	3 106	3 434

Tabellen viser hvor mange førtids- og alderspensjonister som kommer fra stillinger med hvilke aldersgrense, spesifisert for kjønn.

Aldersgrense er det tidspunkt man må fratre stillingen, og man vil da normalt være berettiget til alderspensjon. Med tid vil antall alderspensjonister med 65-års aldersgrense fases ut. Dette følger av endringer gjort i loven, hvor aldersgrensen gradvis ble satt opp til 70 år for alle grupper. Siste endring var i 2007.

Pensjoner

Grafen viser at pensjonistbestanden øker jevnt og trutt. Det er alderspensjonistene som står for veksten, mens de øvrige pensjonsartene er forholdsvis stabile.

Uførepensjonistenes uføregrad

Uføregrad	2012	2013	2014	2015	2016
<=25 %	79	72	106	132	91
26–50 %	199	184	244	363	219
51–75 %	27	23	27	82	14
76–99 %	8	7	1	32	0
100 %	1 088	1 136	1 037	726	985
Totalt	1 401	1 422	1 415	1 335	1 309

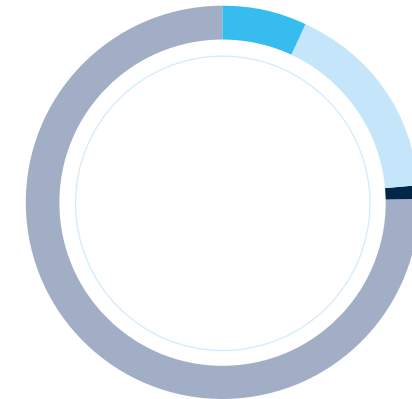
Tabellen viser antall uførepensjonister, fordelt på uføregrad for årene 2012–2016.

Utbetalte pensjoner 2016

Pensjonsart		Brutto utbetalt	%	Samordnings fradrag	%	Netto utbetalt	%
Alders- og AFP-pensjon	Menn	76 821 660	12,66 %	48 374 467	15,29 %	28 447 193	9,80 %
	Kvinner	436 789 632	71,99 %	249 754 697	78,93 %	187 034 935	64,43 %
	Totalt	513 611 292	84,66 %	298 129 164	94,22 %	215 482 128	74,23 %
Uførepensjon	Menn	3 776 244	0,62 %	216 232	0,07 %	3 560 012	1,23 %
	Kvinner	54 169 488	8,93 %	983 697	0,31 %	53 185 791	18,32 %
	Totalt	57 945 732	9,55 %	1 199 929	0,38 %	56 745 803	19,55 %
Enke-/Enkemannpensjon	Menn	14 787 720	2,44 %	7 362 277	2,33 %	7 425 443	2,56 %
	Kvinner	19 223 904	3,17 %	9 741 578	3,08 %	9 482 326	3,27 %
	Totalt	34 011 624	5,61 %	17 103 855	5,41 %	16 907 769	5,82 %
Barnepensjon	Menn	640 248	0,11 %	-	0,00 %	640 248	0,22 %
	Kvinner	501 108	0,08 %	-	0,00 %	501 108	0,17 %
	Totalt	1 141 356	0,19 %	-	0,00 %	1 141 356	0,39 %
Alle pensjonister	Menn	96 025 872	15,83 %	55 952 976	17,68 %	40 072 896	13,81 %
	Kvinner	510 684 132	84,17 %	260 479 972	82,32 %	250 204 160	86,19 %
	Totalt	606 710 004	100,00 %	316 432 948	100,00 %	290 277 056	100,00 %

Tabellen viser hvor mye vi utbetalte i 2016, fordelt på de ulike pensjonstypene og spesifisert for kjønn. Bruttobeløpet viser det samlede beløpet som utbetales i sum fra folketrygden og apotekordningen. Netto beløpet viser apotekordningens andel, altså hvor mye mer medlemmene har fått utbetalt enn om de kun hadde fått pensjon fra folketrygden.

Uføregrad

Grafen viser prosentvis fordeling av uførebestanden på uføregrader. Nær 3 av 4 av de som mottar uførepensjon fra POA har en uføregrad på 100 prosent.

